

С.В. ВАСИЛЬЧАК,
д.е.н., професор кафедри економіки та економічної безпеки, Львівський державний університет внутрішніх справ,
О.Р. ЖИДЯК,
к.е.н., доцент кафедри бухгалтерського обліку і фінансів, Львівський інститут економіки і туризму,
Н.М. СТРУЧОК,
к.е.н., доцент кафедри економіки і маркетингу, Львівський інститут економіки і туризму

Управління ресурсним потенціалом та ефективність його використання на державних підприємствах кримінально-виконавчої системи України

Розглянуто головні цілі діяльності підприємств. Наведені фактори впливу на неефективне використання основних, оборотних, трудових ресурсів. Проаналізована проблема підвищення економічної ефективності виробництва в кримінально-виконавчій системі з одночасним забезпеченням зайнятості у сфері матеріального виробництва засуджених. Визначено можливі шляхи підвищення ефективності використання ресурсного потенціалу.

Ключові слова: управління, ресурсний потенціал, діяльність, ефективність, механізм, виробничий комплекс.

С.В. ВАСИЛЬЧАК,
д.э.н., профессор кафедры экономики и экономической безопасности,
Львовский государственный университет внутренних дел,
О.Р. ЖИДЯК,
к.е.н., доцент кафедры бухгалтерского учета и финансов, Львовский институт экономики и туризма,
Н.М. СТРУЧОК,
к.е.н., доцент кафедры экономики и маркетинга, Львовский институт экономики и туризма

Управление ресурсным потенциалом и эффективность его использования на государственных предприятиях уголовно-исполнительной системы Украины

Рассмотрены главные цели деятельности предприятий. Приведены факторы влияния на неэффективное использование основных, оборотных, трудовых ресурсов. Проанализирована проблема повышения экономической эффективности производства в уголовно-исполнительной системе с одновременным обеспечением занятости в сфере материального производства осужденных. Определены возможные пути повышения эффективности использования ресурсного потенциала.

Ключевые слова: управление, ресурсный потенциал, деятельность, эффективность, механизм, производственный комплекс.

S. VASYLCHAK,
doctor of economics, professor,
O. ZHIDYAK,
Ph.D., associate professor,
N. STRUCHOK,
Ph.D., associate professor

Management of resource potential and the efficiency of its use of state-owned enterprises in the penitentiary system of Ukraine

The primary objectives of activity of enterprises are considered. The resulted factors of influence are on the uneffective use of basic, circulating, labour resources. Analysed problem of increase of economic efficiency of production in to criminally executive to the system with the simultaneous providing of employment in the sphere of financial production of zasudzenikh. Certainly possible ways of increase of efficiency of the use of resource potential.

Keywords: management, resource potential, activity, efficiency, mechanism, production complex.

Постановка проблеми. В сучасних умовах розвитку економіки особливої актуальності набувають питання ефективності управління ресурсним потенціалом підприємства. Одним з найважливіших завдань для розвитку підприємства в певному напрямі є оцінка наявних ресурсних потужностей та формування належного їх рівня, що забезпечить стійкість та конкурентоспроможність.

Розгляд питання ефективності використання ресурсного потенціалу дозволяє здійснювати пошук нових інструментів, механізмів та методик прийняття управлінських рішень щодо стратегії й тактик, враховуючи, наскільки забезпечено відповідність потенціалу зовнішньому середовищу функціонування підприємства.

Аналіз досліджень та публікацій з проблеми. Дисертаційні дослідження російських вчених Н.С. Матвеевої, Л.В.

Синельник, С.Н. Ткаченка були присвячені різним аспектам управління підприємствами виправних закладів щодо виробництва продукції, формування її собівартості, регулювання підприємництва в виробничому секторі кримінально-виконавчої системи Росії [1–3]. Проте недостатньо досліджені питання управління ресурсним потенціалом виробничих комплексів та ефективності його використання.

Мета статті – проаналізувати проблеми підвищення економічної ефективності виробництва в кримінально-виконавчій системі з одночасним забезпеченням зайнятості у сфері матеріального виробництва засуджених. Визначити можливі шляхи підвищення ефективності використання ресурсного потенціалу.

Виклад основного матеріалу. Сьогодні державні підприємства установ виконання покарань ДКВС України ма-

ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ГАЛУЗЕЙ ТА ВИДІВ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

ють у своєму розпорядженні багатопрофільне технологічне устаткування і виробляють продукцію машинобудування, металообробки, деревообробки, легкої промисловості, а також виконують різні види робіт і надають послуги. Головними цілями діяльності названих підприємств є:

1) залучення до суспільно-корисної праці осіб, які відбувають кримінальне покарання і забезпечення трудової зайнятості засуджених;

2) отримання доходу для фінансування програм розвитку кримінально-виконавчої системи, задоволення внутрісистемних потреб в матеріально-технічних ресурсах;

3) розвиток матеріальної і соціальної інфраструктури установ виконання покарань;

4) отримання, збереження запасів матеріально-технічних ресурсів і забезпечення ними установ і органів кримінально-виконавчої системи;

5) виробництво продукції для задоволення суспільних потреб.

У період реформування економіки України у виробничому комплексі Державної кримінально-виконавчої служби України відбулося значне зниження обсягів виробництва, скоротилися обсяги реалізації, зменшилась кількість засуджених, які залучаються до суспільно-корисної праці в матеріальному виробництві.

Відсутність у управлінського персоналу кримінально-виконавчої системи професійних економічних знань фінансового менеджменту, ціноутворення, маркетингу стало причиною зростання залишків готової продукції на складах. Плинність кваліфікованих кадрів рядового і начальницького складу установ виконання покарань у динамічний недержавний сектор економіки також негативно відобразилося на фінансових результатах роботи підприємств установ виконання покарань. У зв'язку з цим у сучасних умовах є актуальним напрямом дослідження розширення ділових можливостей державних підприємств, а також розробка заходів по ліквідації поточних фінансових проблем з метою подальшого розвитку виробництва.

Сучасна економічна дійсність така, що для державних підприємств установ виконання покарань характерним є постійне вилучення фінансових ресурсів для поповнення спеціального фонду як результату недостатнього бюджетного фінансування Державної пенітенціарної служби України, що призводить до постійної нестачі оборотних коштів підприємств.

Ефективне вирішення проблеми нестачі оборотних засобів підприємств може по-різному виглядати на підприємствах народного господарства і державних підприємствах виправних колоній. Підприємства установ виконання покарань дещо відрізняються специфікою своєї діяльності і поставленими цілями (табл. 2).

Ситуація дефіциту оборотних коштів на підприємствах установ виконання покарань не тільки не покращує їхній стан, а й ставить під загрозу існування самого виробничого комплексу. В такій ситуації аналізується проблема підвищення економічної ефективності виробництва в кримінально-виконавчій системі з одночасним забезпеченням зайнятості у сфері матеріального виробництва засуджених, що неможливо без вдосконалення організаційно-економічного механізму управління оборотними коштами підприємств і установ виконання покарань. «Сучасний організаційно-економічний механізм покликаний забезпечити максимально ефективне використання наявних ресурсів (основних, оборотних, трудових), а також створити передумови для послідовного зростання ресурсного потенціалу підприємства» [1].

На складах підприємств установ виконання покарань зберігаються запаси матеріальних ресурсів, які не використовуються у виробничому процесі. Рано чи пізно такі матеріальні запаси очікує списання, що є нульовою ефективністю їхнього використання. Це ж саме стосується і окремих видів готової продукції, яка морально застаріває та стає непридатною для використання.

Концептуальне вирішення означеної проблеми, не було запропоновано вченими. Проаналізуємо, як саме вирішення проблеми відновлення оборотних коштів підприємств установ виконання покарань була запропонована різними авторами. На нашу думку, всі запропоновані в науковій літературі варіанти можна класифікувати на дві групи, а саме:

1) державний – це вирішення фінансових проблем, у тому числі і з обіговими коштами, завдяки державній підтримці, з врахуванням закордонного досвіду;

2) ринковий – це використання внутрішніх механізмів і прихованих ресурсів самих підприємств; вирішення фінансових проблем силами самих підприємств виправних колоній на основні нових інструментів і методів.

На думку Л.В. Синельник, «при розробці механізму державної підтримки» необхідно використовувати закордонний досвід, де основна увага приділяється праці засуджених – це створення максимально наближених умов праці до тих умов методів роботи, які використовуються поза установою виконання покарань» [1]. Стосовно кримінально-виконавчої системи України, то, на нашу думку, є ефективним укладання трьох сторонніх угод між органами державної влади (органами місцевого самоврядування) і керівництвом територіальних органів Державної пенітенціарної служби та об'єднанням роботодавців (підприємців). У цій угоді має бути оговорена необхідність укладання галузевих угод, колективних договорів з організаціями всіх форм власності і сприяння в працев-

Таблиця 1. Обсяги виробництва та реалізації продукції виробничим комплексом ДКВС України

Показник	Роки						
	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Обсяги виробництва тис. грн	520215,8	381925,2	455357,2	543741,5	560322,9	473732,6	351180,7
% виконання планових завдань	128,7	93,1	116,5	125,5	112,5	94,8	94,2
Обсяги реалізації продукції, тис. грн.	512229,1	370625,5	450575,3	540308,6	552998,6	469941,8	350810,4
% виконання планових завдань	124,9	89,2	114,3	120,9	109,3	92,5	93,5
Кількість засуджених залучених до суспільно-корисної праці	39206	31288	38052	36336	32091	25157	20417
% від працездатних	47,1	39,9	48,8	46,4	44,3	50,4	51,6

ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ГАЛУЗЕЙ ТА ВИДІВ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Таблиця 2. Порівняльний аналіз основних цілей, завдань і функцій підприємств, які функціонують у народному господарстві, і державних підприємств виробничого комплексу ДКВС України

	Виробничо-господарська діяльність підприємств народного господарства	Виробничо-господарська діяльність державних підприємств установ виконання покарань
Мета	Максимізація прибутку на вкладений капітал	Досягнення прибутковості виробничої діяльності в ході забезпечення, більш повної зайнятості засуджених, як головного фактору виправного впливу
	Вільний вибір ринкових ніш, утримання старих і завоювання нових ринків збуту продукції	Певна ринкова ніша у відповідності до специфіки конкретної установи виконання покарань і її ресурсозабезпеченості
	Зміна профілю діяльності підприємства	Адаптація засуджених до умов життя на волі з виробленням навичок ре соціалізованої особистості
	Підтримка муніципальних соціальних програм	Отримання прибутку як наслідок ефективного праце використання (трудового потенціалу) засуджених
Завдання	Мінімізація витрат виробництва, в тому числі за рахунок інноваційних факторів, спрямованих на підвищення продуктивності праці і конкурентоспроможності	Забезпечення процесу виправлення засуджених шляхом залучення їх до суспільно-корисної оплачуваної праці (відшкодування збитків, заподіяних скоєним злочином)
	Підвищення якості продукції	Переоцінка життєвих орієнтирів засуджених, мотивів і цілей поведінки
	Систематичне оновлення асортименту продукції	Підвищення освітнього і культурного рівня, відновлення соціального статусу засуджених
	Передача соціальної сфери в муніципальну власність	Забезпечення цивілізованого рівня життєдіяльності засуджених та осіб взятих під варту у виправних закладах, розвиток соціальної інфраструктури
Функції	Підвищення рентабельності виробництва	Розвиток виробництва продукції для державних потреб і виконання державних замовлень
	Розширення ринків збуту продукції	Самоокупність виробництва
	Інвестування в розвиток виробництва і диверсифікацію з метою забезпечення фінансової стійкості	Формування позитивної атмосфери на виробництві і зацікавленості засуджених в результатах своєї праці
	Пошук постачальників сировини, матеріалів, комплектуючих виробів і обладнання, які необхідні для виготовлення продукції	Навчання засуджених суспільно значимим професіям і підвищення їх кваліфікації у відповідності з потребами конкретного виробництва
	Відрахування податків до бюджетів всіх рівнів, як джерело поповнення доходів держави	Відрахування податків до бюджетів всіх рівнів, як джерело поповнення доходів держави

лаштуванні та професійному навчанні осіб, позбавлених волі. Реалізація даних угод має бути відкритою і публікуватися в регіональних засобах масової інформації.

Одним із можливих шляхів реалізації ресурсного потенціалу підприємств установ виконання покарань є їхня інтеграція з комерційними структурами. Взаємодія з підприємствами різних форм власності щодо залучення інвестиційних ресурсів у розвиток виробничо-господарської діяльності виправних закладів і створення нових робочих місць для засуджених є одним з важливих і складних завдань, які стоять перед підприємствами виправних закладів. Тому є можливість створення виробничо-інвестиційних чи фінансових груп у межах кримінально-виконавчої системи. Таке організаційне реформування передбачає використання механізмів приватно-державного партнерства, яке визначає, що не держава залучає до бізнесових проєктів, а навпаки, держава пропонує взяти участь у реалізації суспільно важливих (значимих) проєктів, у тому числі і в межах Державної кримінально-виконавчої служби України.

До основних форм державно-приватного партнерства у сфері економіки і державного управління можна віднести: будь-які взаємовигідні форми взаємодії держави і бізнесу; державні контракти; орендні відносини; фінансову оренду (лізинг); державно-приватні підприємства; угоди про розподіл продукції та концесійні угоди.

Другий напрям, а саме ринковий, дозволяє, на нашу думку, змінити стан справ на підприємствах установ виконання покарань і більш ефективно виконувати поставлені завдання. Кожне підприємство володіє певним ресурсним потенціалом, тому система управління має забезпечити найбільш ефективне використання наявних ресурсів (основних, оборотних, трудових), а також створити умови для послідовного зростання ресурсного потенціалу виробничого комплексу Державної кримінально-виконавчої служби України і підприємств установ виконання покарань зокрема. Для покращення ситуації і відновлення внутрішньої збалансованості і цілісності виробництва необхідна цілеспрямована, скоординована діяльність на всіх рівнях управління. Одним із таких інструментів підвищення ефективності діяльності підприємств є, на думку фахівців, контролінг.

Сьогодні контролінг виступає невід'ємною частиною сучасної системи управління компанією. Застосування контролінгу здатне суттєво підвищити ефективність функціонування виробничого комплексу. Окрім контролінгу іншим способом підвищення економічної ефективності виробничого комплексу є активізація торгівлі і збуту та зростання обсягів продажу за рахунок пошуку і залучення нових, таких які раніше не використовувались підприємствами виправних колоній.

Можливість відходу підприємств установ виконання покарань від економічно недоцільної схеми, робота за принципом «робота під замовлення», «немає замовлень – немає роботи

для засуджених». Тому постає необхідність організації служби збуту або відділів маркетингу. В зв'язку з цим необхідно розширити традиційні шляхи і конкретні механізми реалізації матеріальних запасів і готової продукції, виробленої на підприємствах виправних колоній, у тому числі через механізм оптової і роздрібної торгівлі, необхідності проведення моніторингу ринкових за умови обов'язкового оновлення матеріально-технічної бази і асортименту продукції, яка виробляється. Крім того, можливе переведення державних підприємств у категорію позабюджетної діяльності бюджетних установ.

Реорганізація державних підприємств установ виконання покарань у власне виробництво бюджетної установи і позбавлення статусу юридичної особи дозволить без додаткової реєстрації реалізувати необхідні функції у межах підприємницької чи іншої діяльності, яка б приносила дохід (прибуток) як некомерційна організація. Відповідальність установи в цьому випадку розповсюджується лише на грошові кошти, які знаходяться в їх розпорядженні, і не стосується майна, яким установа користується на правах оперативного управління.

Управління виробничо-господарською діяльністю підприємств установ виконання покарань є безперервним процесом, який реалізується завдяки функціям менеджменту. В системі управління оборотним капіталом виділяють керувану і керуючу підсистеми, які відповідно представлені суб'єктами і об'єктом управління. В керуючій підсистемі слід виділити відповідні суб'єкти управління – служби і органи управління, які використовують специфічні методи цілеспрямованого впливу на оборотні кошти. Від діяльності яких і залежить багато в чому ефективність їх використання.

Висновки

Управління ресурсним потенціалом та ефективність його використання у виробничих комплексах ДКВС України можна забезпечити при розробці механізму державної підтримки, використовуючи закордонний досвід, за допомогою використання внутрішніх механізмів і прихованих ресурсів самих підприємств та інтеграції їх з комерційними структурами. Для підвищення ефективності використання основних, оборотних, трудових ресурсів необхідна цілеспрямована, скоординована діяльність на всіх рівнях управління, де велика роль відводиться функціям менеджменту. Не менш важливим заходом є переведення державних підприємств в категорію позабюджетної діяльності бюджетних установ.

Список використаних джерел

1. Синельник Л.В. Организационно-экономический механизм управления предприятиями уголовно-исполнительной системы: автореф. дис. канд. эконом. наук: спец. 08.00.05 – Экономика и управление народным хозяйством / Л.В. Синельник. – М.: Академия управления МВД России. 2005. – 29 с.
2. Матвеева Н.С. Особенности организации производства в уголовно-исполнительной системе России / Н.С. Матвеева // Человек: преступление и наказание. Вологда, 2010. – №4 (71). – С. 188–122.
3. Ткаченко С.Н. Формирование показателей нормативной себестоимости предприятий УИС с использованием современных технологий обработки информации / С.Н. Ткаченко // Человек: преступление и наказание. Вологда. – 2005. – №4. – С. 79–81.

Р.І. ЗАВОРОТНИЙ,

*к.е.н., докторант, доцент кафедри фінансів підприємств,
Київський національний університет ім. Вадима Гетьмана,
А.О. СИГАЙОВ,*

д.е.н., професор, Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут»

Проблеми антикризового фінансового управління у вітчизняній нафтопереробці

Стаття охоплює особливості реалізації фінансових заходів, спрямованих на подолання системної кризи господарсько-го розвитку. Автором досліджено зв'язок між динамікою фінансового стану нафтопереробних підприємств та вартістю їх кредитних ресурсів. Розглянуто вжиті антикризові фінансові заходи на таких підприємствах протягом останніх років.

Ключові слова: ефект фінансового левериджу, Z-коефіцієнт фінансового стану, модель оцінки капітальних активів, фінансові ресурси підприємства, антикризове фінансове управління.

Р.И. ЗАВОРОТНИЙ,

*к.э.н., докторант кафедры корпоративных финансов и контроллинга,
Киевский национальный экономический университет им. Вадима Гетьмана,
А. А. СИГАЙОВ,*

д.э.н., профессор, Национальный технический университет Украины «Киевский политехнический институт»

Проблемы антикризисного финансового управления в отечественной нефтепереработке

Статья охватывает особенности реализации финансовых мероприятий, направленных на преодоление системного кризиса хозяйственного развития. Автором рассмотрена связь между динамикой финансового состояния нефтеперерабатывающих предприятий и стоимостью их кредитных ресурсов. Рассмотрены антикризисные финансовые мероприятия на таких предприятиях в последние годы.

Ключевые слова: эффект финансового левериджа, Z-коэффициент финансового состояния, модель оценки капитальных активов, финансовые ресурсы предприятия, антикризисное финансовое управление.